

УДК 378.09:796:004

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2019-92-5-30-40>

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

Л. В. Вікторова

ORCID 0000-0002-4072-974X

М. М. Роганов

ORCID 0000-0001-6488-8692

У статті розглядається проблема соціально-педагогічного супроводу людей похилого віку; розкриваються чинники (біологічні та соціально-психологічні), особливості та можливості цієї групи населення для активного життя в літньому віці; наголошується на самооцінці як фактору успішної адаптації людини в літньому віці та надається аналіз інтелектуальним особливостям людей похилого віку. Розкривається роль освіти як усвідомленого вибору літніми людьми тематики навчання, освоєння знань, умінь і цінностей; наголошується на тому, що незалежно від предмета вивчення, освіта в похилому віці допомагає адекватному сприйняттю людиною нової ролі у суспільстві й у власному житті, що допомагає реалістично оцінювати власні ресурси і можливості; також освоїти новий «інструментарій», що допомагає долати проблеми, які виникають в цій життєвій фазі. Наголошується на труднощах, що виникають при організації навчання літніх людей, зокрема, у підборі викладачів та у можливості використання ними андрагогічної майстерності; термінах проведення навчання; застосуванні новітніх технологій; підтримці (технічній, адміністративній, організаційній); визначенні основних навичок і ключових компетенцій. Розкриваються зміст, методи і засоби використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій через масове залучення людей похилого віку до навчання навичкам роботи з комп'ютером та Інтернетом, а також забезпечення спілкування в соціальних мережах, блогах, форумах, для вдосконалення набутих ними знань, впевненого спілкування в мережах, залучення до життя у суспільстві та використання інформаційно-комунікаційних технологій в своєму повсякденному житті.

Ключові слова: геронтологія, людина похилого віку, освіта дорослих, інформаційно-комунікаційні технології, андрагогічна майстерність.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Зміна соціального статусу людини похилого віку, що пов'язано, перш за все, з припиненням або обмеженням трудової діяльності, з трансформацією життєвих ціннісних орієнтирів, способу життя і спілкування, а також з виникненням різних бар'єрів як у соціально-побутовій, так і в психологічній адаптації до нових умов, вимагає вироблення і реалізації у практичній діяльності специфічних підходів, форм і методів соціальної роботи з людьми похилого віку, зокрема використання соціально-комунікаційних технологій у цьому процесі. Ця проблема є актуальною, адже наразі існують такі тенденції, що люди похилого віку з огляду на демографічні прогнози і сьогодні, і у майбутньому впливатимуть ще більше на соціальну структуру суспільства, а отже і на ситуацію у країні в цілому. Проблема старіння населення посилюється комплексними змінами в суспільстві, що характеризуються розривом соціальних зв'язків між людьми похилого віку та молоддю, нерівністю доступу до інформації та соціальних сервісів, що передбачає наявність навичок користування цифровими ресурсами. Все це призводить до суттєвого поглиблення медичних, соціальних, психологічних, економічних проблем людей пенсійного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Проблема соціально-педагогічної підтримки людей похилого віку в Україні є багатоаспектною. У контексті цього питання існує багато думок щодо особливостей змін, що відбуваються з людиною у літньому віці. Вони відображають різні погляди дослідників на сутність і якість життя людей «третього віку, особливості старіння і на трактування поняття «особистість похилого віку», враховуючи його періодизацію (Коленіченко, 2011).

Крім того, сучасні науковці торкаються різних аспектів соціально-педагогічного супроводу похилого віку, зокрема актуальними є дослідження, де підіймаються: питання підвищення тривалості життя, підтримка здоров'я людей похилого віку (Г. Бердиш, І. Курило, Н. Сачук та ін.); використання досвіду соціальної роботи з людьми похилого віку (Р. Вебер, Т. Голубенко, Н. Дементьєва, Т. Коленіченко, О. Краснова, І. Мигович, Є. Холостова та ін.); питання організації соціально-педагогічної підтримки людей похилого віку (Н. Басов, В. Фокін, Н. Шмельова та ін.); питання освіти людей похилого віку (О. Агапова, С. Архипова, М. Букач, Н. Єрмак, С. Коваленко, І. Козубовська, О. Лапшина, В. Робак, Г. Сухобська та ін.); особливості організації та оптимізації надання соціальних послуг людям похилого віку в територіальних центрах соціального обслуговування (К. Дубич, Л. Єгорова

та ін.). Проте питання неформальної освіти дорослих, зокрема використання соціально-комунікаційних технологій у роботі з людьми похилого віку, ще потребує теоретичного обґрунтування та дидактичного розроблення необхідного методичного забезпечення цього процесу.

Метою статті є розкриття змісту й методів використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у роботі з людьми похилого віку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Значний відсоток людей (понад 60%) похилого віку зберігають свої індивідуальні особливості і творчі можливості у процесі набуття нового соціального статусу, «нового Я». Адже однією з найважливіших домінант, що містить поняття особистості, є образ самого себе – Я-концепції. Це, як зазначає М. Житинська (2013), є уявлення людини про себе, свою зовнішність, можливості, здібності, переваги та недоліки, тобто все те, що відображає емоційно-ціннісне ставлення людей «третього віку» до себе і залежить головним чином від актуальної життєвої ситуації. Тож, необхідна підтримка постійного позитивного уявлення цієї категорії людей про власне «Я». Адже сталість «образу Я» є дуже важливим для збереження особистісної і емоційної рівноваги людей похилого віку. Важливу роль у цьому процесі відіграє своєрідна інформація, що одержує людина похилого віку про себе від соціуму, в якому вона живе і знаходиться. Проте поширені в суспільстві стереотипи не завжди позитивно впливають на формування у людей похилого віку ставлення до себе. Під впливом негативних думок багатьох представників третього покоління втрачають віру у свої сили, здібності і можливості, знецінюючи себе, втрачаючи самоповагу і, як наслідок, у них знижується життєва і соціальна активність. Такий емоційний стан позначається і на ефективності їх діяльності, дійсно втрачають і свою компетентність, і контроль над обставинами життя (Житинська, 2013).

Крім емоційних і особистісних проблем старіння, не менш важливим є інтелектуальний розвиток людей у цьому віці, для якого традиційним поглядом була концепція «інтелектуального дефіциту», тобто зниження загальних розумових здібностей людини похилого віку. Проте сучасні дослідження не підтверджують цю концепцію. Зниження показників інтелекту у літньому віці пов'язано з уповільненням швидкості реакцій, через що подовжується час, необхідний для виконання завдання (Скорик, 2012). Тож, можливості для активного життя та плідної діяльності у літньому віці, безумовно, існують й їх необхідно ефективно використовувати для соціальної адаптації та покращення якості життя людини третього віку. І головним чинником цього процесу є *неформальна освіта дорослих*, яка при цьому розуміється як усвідомлений вибір

людиною змісту й тематики навчання, освоєння необхідних знань, умінь і цінностей. Незалежно від предмета вивчення, неформальна освіта допомагає людині похилого віку адекватно сприймати та оцінювати нову роль у суспільстві, у сім'ї і у власному житті. Крім того, набуття нових знань допомагає людям цієї категорії реалістично оцінювати власні ресурси і можливості; а також освоїти новий «соціально-психологічний інструментарій», що допомагає долати проблеми, що виникають в цій життєвій фазі (Дзюба та Коваленко, 2013).

Але головне, що процес навчання сприяє самореалізації особистості, розвиває почуття власної значущості і гідності, а також дає навички, які вельми необхідні в реальному житті, тобто сприяє ресоціалізації, поверненню людини літнього віку в суспільство. На відміну від традиційних соціальних інститутів, орієнтованих на надання матеріальної допомоги людям похилого, де вони стають пасивними «споживачами», освітня діяльність передбачає: активність у виборі предметів навчання, можливість проявити ініціативу, розвиває творчі здібності, допомагає опанувати нові сфери діяльності, які сьогодні відповідають потребам літніх, що, безумовно, сприяє їхньому самовизначенню та самореалізації.

Отже, неформальна освіта дорослих допомагає громадянам вирішувати такі завдання, як: опанування новими знаннями та пошук механізмів допомоги представникам похилого віку прийняти нові умови життя, навчитися гнучко реагувати на зміни навколишнього життя, руйнуючи внутрішні стереотипи і шаблони, що властиві цьому віку. Важлива роль у цьому процесі належить інформаційно-комунікаційним технологіям.

Уміння використовувати у повсякденному засоби інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема Інтернет, надає можливості для набуття нових соціальних ролей у старшому віці. З іншого боку, розвиток інформатизації суспільства постійно підвищує потреби у навчанні літніх людей використовувати ці інформаційні технології у повсякденному житті як комунікації. Сьогодні можна вже говорити про те, що освоєння Інтернету літніми людьми – це ефективна умова, яка дозволяє людині пенсійного віку залишатися активним суб'єктом соціального життя. Актуальність комп'ютерного навчання пов'язана також з тим, що останнім часом відбувається переведення всіх державних послуг в електронну форму роботи з населенням. Тож, у зв'язку з розвитком інформаційно-телекомунікаційних технологій виникла нагальна потреба навчання громадян старшого покоління використанню сучасних інформаційних ресурсів, освоєння комп'ютерної грамотності.

Як відзначають фахівці, що працюють у даному напрямку, багато людей похилого віку досить швидко освоюють основи володіння комп'ютером, незважаючи на страх і інші обмеження. Навчання основам комп'ютерної грамотності старшого покоління приносить їм безсумнівну користь: електронна пошта полегшує письмову комунікацію, вирішуються проблеми географічної мобільності, інформація стає доступнішою. Комп'ютери можуть стати чудовим засобом поліпшення пам'яті, ігри допомагають підтримувати активну реакцію людей похилого віку.

Соціальна політика в сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій надає послуги і інструменти, які відповідають потребам людей похилого віку. Особливо важливо підвищити для них доступність електронних послуг як способу поліпшення якості їх у повсякденному житті. Є чотири області, в яких інформаційно-телекомунікаційні технології можуть відігравати суттєву роль для літніх людей: інфраструктура, системи життєзабезпечення, зв'язок і підвищення якості повсякденного життя.

Перспективними напрямками диверсифікації освітніх послуг в контексті безперервної освіти літніх людей в інформаційному суспільстві визначені мережева форма реалізації освітніх програм за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; розробка алгоритму мережевої взаємодії з точки зору оцінки спроможності даної взаємодії до включення літніх людей в інформаційне суспільство, підвищення життєвої активності та зниження соціального старіння.

Спектр проблем розвитку інформаційного суспільства в Україні з точки зору включеності в нього населення старшого віку актуалізує формування потреби літніх людей бути членами цього суспільства. Якщо дана категорія населення не включиться в процес інформатизації, з часом вона буде «видавлена» з суспільного життя, прискориться її соціальна ізоляція.

Проте, процес розвитку українського інформаційного суспільства йде нерівномірно і дозволяє виділити основні групи проблем, які потребують невідкладного вирішення. Однією з них є цифрова ментальна нерівність, яка полягає в тому, що пропонувані можливості інформаційно-комунікаційних технологій та ресурси мережі Інтернет, що пропонуються, не готові до використання тими, для кого вони призначені. Ця проблема породжує наступну – відсутність єдиної системи навчання громадян використанню засобів інформаційно-комунікаційних технологій і сервісів мережі Інтернет.

Люди похилого віку розуміють, що розвиток інформаційного суспільства не зупинити, але вони не мають достатніх навичок для

використання пропонованих ресурсів, а наявні програми додаткової професійної освіти не враховують особливості навчання даної категорії громадян. Навчаючи людей похилого віку комп'ютерної грамотності, важливо враховувати специфічні вікові риси, а саме: повільне засвоєння інформації; необхідність у збільшенні часу для запам'ятовування і виконання завдань; зниження здатності мислити абстрактно.

Навчальні програми розробляються з урахуванням запитів, індивідуальних особливостей і специфіки сприйняття людей старшого віку і передбачають можливість вибору індивідуальної освітньої траєкторії, що надає можливість не тільки навчитися основам роботи на комп'ютері та в мережі Інтернет, а й стати тьюторами. Для навчання комп'ютерної грамотності літніх людей рекомендується використовувати різні методики, які в поєднанні забезпечують досить високі результати навчання. Результатами навчання можна вважати: рівень засвоєння знань; емоційний стан, інтерес до продовження навчання, результативність завдань, що поставлені на початку навчання, навик вирішення яких найкраще відпрацьовувати при виконанні практичних завдань з подальшим обговоренням їх результатів.

Пропонована система неформальної освіти людей похилого віку містить: методику формування навчальних груп за ступенем вихідної готовності до освоєння засобів ІКТ та методичні рекомендації з навчання людей похилого віку з використанням як активних методів навчання: (проблемний метод проведення занять, модульний метод проведення занять, метод аналізу кейсів (конкретних ситуацій), метод випадків, метод «мозкової атаки»), так і з використанням ігрових методів навчання (бригадно-рольовий метод, індивідуально-колективний метод, організаційно-діяльна гра, рольовий тренінг тощо).

Ефективним методом неформальної освіти може бути також реалізація соціальних проектів та розробка програм залучення громадян похилого віку до активної трудової та громадської діяльності, використовуючи можливості глобальної мережі Інтернет. Технологія реалізації цих програм може бути представлена аутсорсингом, коли кожний учасник проекту додає інформацію про свою кваліфікацію і вільний час в базу даних і, отримуючи через Інтернет завдання, виконує певний обсяг обов'язків, покладених на нього, які автоматично розподіляються між учасниками програми. Технологія аутсорсингу дозволяє активізувати потенціал людей похилого віку, створюючи нову «віртуальну особистість» з широкими можливостями.

Для роботи у реальному часі людям похилого віку можна запропонувати також волонтерські заняття, що дозволяють не тільки

долучатися до активного громадського життя, а й самовдосконалюватися, освоювати нові види діяльності, наприклад, викладання іноземної мови он-лайн (за умов філологічної освіти) або гід он-лайн через використання методу віртуальної екскурсії, коли літні люди «подорожують», не виходячи зі стін домівок, здійснюють відеоекскурсії, використовуючи телевізор, музичний супровід, а також підбір фотоматеріалу, який готують самостійно. Поступово з'являються нові завдання для роботи: освоєння цифрового фотоапарата, режими фото-і відеозйомки, ракурс для зйомки фотографії, редагування фотографій, оформлення їх в колаж. За допомогою програми Pinnacle Studio монтується відеоролики: відбувається оптимізація відео, звукового супроводу, накладення титрів, ефектів. Для цього надаються покрокові інструкції, проводяться індивідуальні консультації, надається допомога. Цінність такої діяльності в оволодінні ІКТ в тому, що багато людей літнього віку знайшли в цьому своє хобі, захоплення (Скорик, 2012).

Прикладами таких розроблених та реалізованих соціально значущих освітніх проєктів, спрямованих на підвищення якості життя літніх людей в сучасному інформаційному суспільстві, можуть бути «Школа третього віку», «Пенсіонер он-лайн», «Зрозумілий Інтернет».

Найактуальнішим запитом від відвідувачів соціальних центрів є оволодіння комп'ютером, робота з електронними носіями і програмним забезпеченням: інтернет, Office, скайп, програми для створення фотоколажа, відеороликів тощо. Для цього в центрі повинно бути необхідне обладнання (комп'ютерний кабінет, ноутбуки, програмне забезпечення). На початку роботи відбувається діагностика для виявлення рівня знань в області комп'ютерної грамотності. За підсумками діагностики створюються групи: «Комп'ютер з нуля» і «Впевнений користувач».

Завдяки сучасним інформаційно-комунікаційним технологіям соціальні проєкти дозволяють людям похилого віку відчувати себе активними учасниками життя суспільства: спілкуватися, замовляти і сплачувати покупки, рахунки, знаходити і виконувати доступну дистанційну роботу: оформлення документації, пошук будь-яких допоміжних матеріалів в Інтернеті для занять, консультації в режимі он-лайн, складання презентацій, фотоматеріалів, відеороликів. Для результативності роботи слід створити наступні умови: аналіз широкого кола веб-ресурсів, присвячених людям похилого віку, включаючи соціальні мережі, професійні блоги і громадські форуми інтернет-порталів; розвиток технологій мережевої взаємодії через інформаційно-комунікаційні технології та моніторинг їх ефективності; розробка комплексного

методичного забезпечення мережевої форми реалізації освітніх програм в системі безперервної освіти; наявність ефективної системи підвищення кваліфікації викладачів-тьюторів, які працюють з людьми похилого віку, дозволять вирішити завдання ліквідації комп'ютерної безграмотності, подолати психологічний бар'єр і отримати онлайн-постосвіту і підтримку після навчання.

Висновки. Таким чином, актуальність освіти протягом життя, зокрема у літньому віці, визначається тим, що набуття нових знань дозволяє людям похилого віку подолати кризу соціальної ізоляції, допомагаючи визначитися з вибором провідної діяльності і стратегії побудови способу життя як благополучного розвитку особистості людини. Адже однією з важливих складових якості життя в будь-якому віці є задоволення духовних потреб особистості, перш за все, потреб в освіті, у спілкуванні, у соціокультурній діяльності. Тому можливість використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій, а також ресурсів мережі Інтернет у цьому процесі істотно впливає на рішення проблем успішної соціалізації людей похилого віку, запобігання їх самотності і ізольованості, що розширює можливості для спілкування, освіти, саморозвитку і незалежного щасливого існування.

Література

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 208 с.
2. Бех В. П., Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціальна робота і формування громадянського суспільства : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. 599 с.
3. Бороздина Л. В., Молчанова О. И. Особенности самооценки в позднем возрасте. *Вестник Московского университета. Сер.14. Психология.* 1999. № 1. С. 20–30.
4. Гладченко І. В., Супрун М. О. Опіка та повага до літніх людей як запорука їхнього психічного здоров'я. *Педагогічний вісник.* 2016. № 4(40). С.44- 47
5. Дзюба Т. М., Коваленко О. Г. Психологія дорослості з основами геронтопсихології : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. проф. В. Ф. Моргуна. Полтава, 2013. 172 с.
6. Житинська М. О. Люди похилого віку як об'єкт соціально-педагогічної підтримки. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Соціальна робота. Соціальна педагогіка : збірник наукових праць.* 2013. № 16 (11). С. 71-75.
7. Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» № 3668-VI (3668-17) від 08.07.2011р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2012. № 12-13. С. 82.
8. Зязюн І. А. Філософія неперервної професійної освіти і сучасні психолого-педагогічні парадигми. *Неперервна професійна освіта: філософія,* 184

педагогічні парадигми, прогноз : монографія. Київ: Наукова думка, 2003. С. 167-276.

9. Коленіченко Т. І. До проблеми періодизації старості. *Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції молодих науковців «Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи досліджень»*. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський ун-т», 2011. С. 31-32.

References

1. Bezpalko, O. V. (2009). *Sotsialna pedahohika: skhemy, tablytsi, komentari: navchalnyi posibnyk dlia stud. vyshch. navch. zakl. [Social pedagogy: diagrams, tables, comments: textbook for students of higher education establishments]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury (ukr).
2. Bekh, V. P., Lukashevych, M. P., & Tulenkov, M. V. (2008). *Sotsialna robota i formuvannia hromadianskoho suspilstva: monohrafiia [Social work and the formation of civil society: monograph]*. Kyiv: M. P. Drahomanov National Pedagogical university (ukr).
3. Borozdyna, L. V., & Molchanova, O. Y.(1999). Osobennosti samootsenki v pozdnem vozraste [Features of self-esteem at a later age]. *Vestnyk Moskovskoho unyversyteta, I*, 20–30. Seryia 14. Psykholohiya (rus).
4. Hladchenko, I. V., & Suprun, M. O. (2016). Opika ta povaha do litnikh liudei yak zaporuka yikhnoho psykhichnoho zdorovia [Custody and respect for the elderly as a guarantee of their mental health]. *Pedahohichnyi visnyk, 4(40)*, 44-47(ukr).
5. Dziuba, T. M., & Kovalenko, O. H.(2013). *Psykholohiia doroslости z osnovamy herontopsykholohii: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv [Adult psychology with the basics of gerontopsychology: textbook for university students]*. Prof. V. F. Morhun (Ed.). Poltava (ukr).
6. Zhytynska, M. O. (2013). Liudy pokhlyoho viku yak ob'iekt sotsialno- pedahohichnoi pidtrymky [Old people as an object of social and pedagogical support]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika: zbirnyk naukovykh prats, 16 (11)*, 71-75 (ukr).
7. Zakon Ukrainy "Pro osnovni zasady sotsialnoho zakhystu veteraniv pratsi ta inshykh hromadian pokhlyoho viku v Ukraini" № 3668-VI (3668-17) vid 08.07.2011 [Law of Ukraine "On basic principles of social protection of veterans of work and other elderly citizens in Ukraine" No. 3668-VI (3668-17) of 08.07.2011] (2012). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 12-13*, 82 (ukr).
8. Ziazun, I. A. (2003). Filosofiia neperervnoi profesiinoi osvity i suchasni psykholohopedahohichni paradyhmy [Philosophy of Continuing Professional Education and Modern Psychological and Pedagogical Paradigms]. *Neperervna profesiina osvita: filosofiia, 184 pedahohichni paradyhmy, prohnoz: monohrafiia*. Kyiv: Naukova dumka, 167-276 (ukr).
9. Kolenichenko, T. I.(2011). Do problemy periodyzatsii starosti [To the problem of periodization of old age]. *Zbirnyk tez Mizhnarodnoi naukovykh praktychnoi konferentsii molodykh naukovtsiv "Problemy osobystosti v suchasni nauks: rezultaty ta*

perspektyvy doslidzhen". Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr "Kyivskiy universitet", 31-32 (ukr).

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАБОТЕ С ЛЮДЬМИ ПОЖИЛОГО ВОЗРАСТА

Л. В. Викторова, М. М. Роганов

В статье рассматривается проблема социально-педагогического сопровождения людей пожилого возраста; раскрываются факторы (биологические и социально-психологические), особенности и возможности этой группы населения для активной жизни в пожилом возрасте; акцентируется на самооценке как факторе успешной адаптации человека в пожилом возрасте и предоставляется анализ интеллектуальных особенностей пожилых людей. Раскрывается роль образования как осознанного выбора пожилыми людьми тематики обучения, освоения знаний, умений и ценностей; подчеркивается, что, независимо от предмета изучения, образование в пожилом возрасте помогает адекватному восприятию человеком новой роли в обществе и в собственной жизни, что помогает реалистично оценивать собственные ресурсы и возможности; освоить новый «инструментарий», что помогает преодолевать проблемы, возникающие в этой жизненной фазе. Отмечаются трудности, возникающие при организации обучения пожилых людей, в частности, в подборе преподавателей и в возможности использования ими андрагогического мастерства; сроки проведения обучения; применение новейших технологий; поддержка (техническая, административная, организационная) в определении основных навыков и ключевых компетенций.

Раскрываются содержание, методы и способы использования современных информационно-коммуникационных технологий через массовое привлечение пожилых людей к обучению навыкам работы с компьютером и Интернетом, а также обеспечение общения в социальных сетях, блогах, форумах, для совершенствования приобретенных ими знаний, уверенного общения в сетях и привлечения к жизни в обществе, что позволяет использовать информационно-коммуникационные технологии в своей повседневной жизни.

Ключевые слова: геронтология, человек пожилого возраста, образование взрослых, информационно-коммуникационные технологии, андрагогическое мастерство.

USE OF SOCIAL AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN WORK WITH ELDERLY PERSONS

L. V. Viktorova, M. M. Roganov

The article considers the problem of socio-pedagogical support of the elderly; factors (biological and socio-psychological), features and possibilities of this group of the population for active life in old age are revealed; focuses on self-esteem as a factor in

the successful adaptation of a person in old age and provides an analysis of the intellectual characteristics of older people. The role of education is revealed as an informed choice by older people on the topics of training, the development of knowledge, skills and values; emphasizes that regardless of the subject of study, education in old age helps an individual to adequately perceive a new role in society and in his own life; which helps to realistically evaluate own resources and capabilities; also master a new "toolbox", which helps to overcome the problems that arise in this life phase. Difficulties in organizing the training of older people, in particular in the selection of teachers and in the possibility of using andragogical skills, are noted; dates of training; application of the latest technologies; support (technical, administrative, organizational) in identifying core skills and core competencies.

The content, methods and methods of using modern information and communication technologies through the mass involvement of older people in learning computer and Internet skills, as well as providing communication in social networks, blogs, forums, to improve their knowledge, confident communication in networks and attract to life in society, which allows the use of information and communication technologies in their daily lives.

Keywords: *Gerontology, elderly, adult education, information and communication technologies, andragogical mastery.*

Вікторова Леся Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор завідувач кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна). E-mail: viktorova17@ukr.net

Viktorova Lesia Viktorivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Social Work and Social Rehabilitation, National University of Life and Environmental Science of Ukraine (Kyiv, Ukraine). E-mail: viktorova17@ukr.net

Роганов Максим Максимович – викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна). E-mail: maxipro1987@gmail.com

Roganov Maxim Maximovych – Department of Social Work and Social Rehabilitation, National University of Life and Environmental Science of Ukraine (Kyiv, Ukraine). E-mail: maxipro1987@gmail.com